

Børsen og Roskilde og Omegns fugleskydningsselskab

En personlig kommentar v/Kurt Buchtrup, oktober 2015.

Lokalhistorikeren Arthur Fang slår i flere sammenhænge (Jul i Roskilde og bogen om Sct. Jørgensbjerg) utvetydigt fast, at selskabet holdt sine tidligste fugleskydninger ved Haraldsborg og at det er i 1790 at fugleskydningen flytter fra Haraldsborg til vandkanten tæt ved skibsbroen og at den efterfølgende festivitas blev henlagt til "Børsen".

En mere håndfast kilde til denne oplysning findes ikke, men vi ved, at det også var i 1790 at fugleskydningsselskabet fandt det fornuftigt at få formaliseret aktiviteterne med sine første vedtægter, og at restauratør Lindberg på "Børsen" samme år nyindrettede et særligt værelse til skydebrødrene.

I fugleskydningsselskabets 150 års jubilæumsskrift skriver redaktør Chr. Christensen – med henvisning til "et gammelt dokument" – at der allerede i 1783 var indvånere i Roskilde by der "var blevet forenede om at oprette et skydeselskab" som henvendte sig til restauratør Lindberg på "det såkaldte børs" med "begæring til ham, at en stang til fugleskydning måtte opsættes på en udi hans hauge af naturen dannet 20 alen høj bakke", hvilket skete, hvorefter sommerens ugentlige skiveskydninger og den festlige fugleskydning blev holdt her, hvor Lindberg endog så i 1790 indrettede – "med ikke liden omkostning" – et stort værelse alene til brug for skydeselskabet.

Det gamle ord hauge betyder have, men har også betydningen et jord/eng-stykke.

Hvis der med ordet hauge i denne sammenhæng tænkes på det lille stykke havejord, som har ligget mellem hhv. "lille børs" og "store børs" – eller lige bag ved, så er tanken om at etablere skydning her ganske absurd. Der er simpelthen ikke plads.

Lindbergs hauge kan således kun være engstykket ned mod vandkanten.

Det er en kendsgerning at der foran "Børsen" i sydøstlig retning lå et større areal tæt på vandet og skibsbroen - og som på et gammelt samtidigt kort er benævnt "Gl. Børses plads" - sådan cirka den grund hvor man mange år senere byggede gasværket/elværket og et rensningsanlæg – men at der på denne grund skulle have været en 20 alen høj bakke lyder lidt overraskende, for ikke at sige usandsynligt.

En alen er godt 62 cm, så der skulle altså have været en bakke på ca. 12½ meters højde – svarende til 7-8 mænd der stod på skuldrene af hinanden ??, og det på et stykke jord som vi alle kender som ganske fladt.

Og hvorfor skulle fugleskydningsstangen op at stå på en sådan bakke ?

Det havde givet mere mening hvis forespørgslen havde gået ud på at opstille en 12½ alen høj fugleskydningsstang.

På Gottschalks billede – det billede der bl.a. pryder fugleskydningselskabets hjemmeside – kan man se at fugleskydningsstangen er placeret ganske tæt på vandkanten og skibsbroen, og det samme er tilfældet på den lange række af skiver, som har forskellige vinkler på samme motiv (1793-1801-1827-1834 og 1840).

Skiven fra 1787 viser alene at fugleskydningsstangen står i vandkanten, men ikke hvor. Motivet kan faktisk lige så godt være fra vandkanten ved Haraldsborg Slotsbanke, hvor udsigten til Vigen/Veddelev er nogenlunde den samme som fra området ved skibsbroen.

Man kunne også forestille sig den mulighed, at restauratør Lindberg et andet sted i nærheden har haft en hauge med en høj bakke på, og at man har startet fugleskydningen der i 1783. Medmindre man betvivler at fugleskydningsstangen senere står i vandkanten ved siden af skibsbroen, så skulle man ha' flyttet fugleskydningsstangen endnu en gang !

Der findes absolut intet i hverken skrift eller tale om noget sådant – så det må forblive helt teoretisk.

Umiddelbart er henvisningen til ”et gammelt dokument” et stærkt bevis på beretningens sandhedsværdi, men problemet er bare, at et sådant dokument ikke er at finde hverken på Roskilde Museum, Lokalhistorisk Arkiv eller i fugleskydningselskabets egne arkiver – og havde det været til stede i 1937, så burde det også være der nu.

Chr. Christensen har naturligvis ikke haft til hensigt at skrive noget forkert, men til gengæld tyder noget på at hans kildekritik i denne sammenhæng har været ret så sjusket.

Chr. Christensen var redaktør på Roskilde Avis, og respekteret som en tidens lokalhistorikere, men måske var han mere journalist end dybdeborende lokalhistoriker. Det var Arthur Fang til gengæld, og han skrev ikke årstal i sine bøger og artikler uden at han mente at kunne stå inde for dem.

Hvad er det for et gammelt dokument, som ingen tidligere har skrevet om, og som første gang dukker op i et jubilæumsskrift, 150 år efter at begivenhederne fandt sted, og som ingen har set siden, og hvorfor citerer Chr. Christensen dette dokument uden at forholde sig bare en smule kritisk til indholdet og i forhold til de spørgsmål, som er nævnt i dette notat ? Det kan forekomme lidt ærgreligt at skulle til at revidere mange års fælles forståelse af tingenes sammenhæng, men alternativet er jo at fastholde indholdet af Chr. Christensens udlægning, som ikke er dokumenteret, og endda kan karakteriseres som tvivlsom.

Et godt bud kunne være, at Chr. Christensen har hørt en gammel ”vandrehistorie” om at der skulle være et gammelt dokument med nævnte indhold – men han har ikke set det, og han har mildest talt har glemt at tage sine forbehold og stille de indlysende spørgsmål.

Det skal da nok passe, at repræsentanter for de glade skydebrødre på et tidspunkt har forhørt sig hos restauratør Lindberg som et led i deres overvejelser om at flytte fugleskydningsstangen fra området ved Haraldsborg Slotsbanke til havnen, men det lyder da godt nok som om at indholdet i denne henvendelse er blevet noget fordrejet i den mundtlige overlevering.

En del af en sådan problemstilling er det faktum, at tidernes lokalhistorikere citerer hinanden i det omfang der er tillid til, at der er foretaget fornøden kildekritik. Det betyder at en fejl eller misforståelse kan leve videre, og jo oftere den bliver gentaget, jo mere er den fastslået som en kendsgerning.

Selskabets 200-års jubilæumsskrift citerer loyalt hvad der stod i 150-års jubilæumsskriftet, for Lotte Fang har næppe fået en opgave med at forholde sig kritisk til historien – nok nærmere en opgave med at samle det allerede kendte materiale - og den tvivlsomme historie lever videre – i hvert fald indtil der rejses tvivl og diskussionen tages op.

Når der ikke foreligger 100% håndfaste beviser på hverken det ene eller det andet årstal står vi jo med den klassiske udfordring, om vi vil acceptere et udsagn alene fordi vi ikke kan modbevise det - men til gengæld ikke tror på historien.

Det valg behøver vi jo strengt taget heller ikke at tage, men personligt tror jeg på Arthur Fang, og begge d'herrer kan jo ikke ha' ret.

Jeg noterer jeg mig at der er sket en ærgrelig fejl eller misforståelse, og det kan jo ikke ændres at det er sket, men jeg har da lov til fremover at ignorere fejlen og holde mig til 1790 og Arthur Fang.

Og så er hele historien en kraftig påmindelse om at man i forbindelse med bl.a. lokalhistorisk arbejde skal være meget kildekritisk og ikke selv give anledning til misforståelser og fejlfortolkninger.